

19 Ιουλίου 2020

Η τουρκική εισβολή στην Κύπρο (μέρος 1ο)

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

του Ιωάννη Ζαμπάρτα, Υποστράτηγου

Η επιβολή της δικτατορίας στην Ελλάδα, την 21η Απριλίου 1967, επέφερε την αποσταθεροποίηση και την αμυντική αποδιοργάνωση του νησιού, ενώ παράλληλα, αποτέλεσε πλήγμα για την ενότητα του πληθυσμού. Αποτέλεσμα της νέας κατάστασης υπήρξε η πλήρης αποθράσυνση των Τούρκων στην Κύπρο και την Τουρκία.

Σύλληψη του Ραούφ Ντενκτάς

Στις 31 Οκτωβρίου 1967, ένα περιστατικό πυροδότησε νέα ένταση: στην περιοχή Αγίου Θεοδώρου Καρπασίας συνελήφθη ο Τουρκοκύπριος ηγέτης Ραούφ Ντενκτάς, πού κατείχε σημαίνουσα εισαγγελική θέση κατά την περίοδο της Αγγλοκρατίας και εκπροσωπούσε ήδη την σκληροπυρηνική μερίδα των Τουρκοκυπρίων. Ο Ντενκτάς, μετά την διαφυγή του από τα Κόκκινα, βρισκόταν, από το 1964, εκτός Κύπρου, δεδομένου ότι οι κυπριακές αρχές, εξαιτίας των στασιαστικών του ενεργειών, του είχαν απαγορεύσει την είσοδο στο νησί.

Κατά την ανάκριση πού ακολούθησε, ο Ντενκτάς ομολόγησε ότι είχε έρθει στην Κύπρο, για να εκτελέσει αποστολή πού του ανέθεσε η κυβέρνηση της Τουρκίας. Δεν καθόρισε το είδος της αποστολής αυτής.

Η τουρκική κυβέρνηση, σε μήνυμά της, εξέφρασε «τήν λύπη της» για την παράνομη είσοδο του Ντενκτάς στο νησί και υπέβαλε την παράκληση να του επιτραπεί να μείνει στον τουρκικό τομέα ή να επιστρέψει στην Τουρκία. Ο ίδιος ο συλληφθείς έκανε έκκληση στην κυβέρνηση της Δημοκρατίας να μή προσαχθεί σε δίκη, αλλά να σταλεί στην Τουρκία. Στην έκκλησή του επικαλέσθηκε την γενναιοφροσύνη των κυπριακών αρχών και διαβεβαίωνε ότι ποτέ, άλλη φορά, δεν θα επιχειρούσε να μπει παράνομα στο νησί. Τελικά ο Ντενκτάς στάλθηκε πίσω στην Τουρκία στις 12 Νοεμβρίου 1967. Φυσικά, η υπόσχεσή του δεν τηρήθηκε.

Τα γεγονότα της Κοφίνου

Τον Νοέμβριο 1967 συνέβησαν τα αιματηρά γεγονότα Κοφίνου-Αγίου Θεοδώρου, στην επαρχία Λάρνακας. Οι Τουρκοκύπριοι στασιαστές δεν επέτρεπαν στις αστυνομικές περιπόλους της κυπριακής κυβέρνησης να μπαίνουν στον Άγιο Θεόδωρο. Έτσι, στις 14 Νοεμβρίου 1967, η αστυνομία κατέλαβε το χωριό. Όταν, την άλλη μέρα, αστυνομικοί συνοδευόμενοι από τμήμα της Εθνικής Φρουράς επιχείρησαν να απομακρύνουν οδοφράγματα, δέχθηκαν πυροβολισμούς από τα

υψώματα της περιοχής πού κατείχαν οι Τουρκοκύπριοι. Σε λίγο, οι συγκρούσεις γενικεύθηκαν και η Εθνική Φρουρά κατέλαβε και την Κοφίνου, χρησιμοποιώντας τεθωρακισμένες δυνάμεις και βαρέα όπλα.

Το βράδυ της ίδιας μέρας, η δικτατορική κυβέρνηση της Αθήνας έδωσε διαταγή να αποσυρθούν οι ελληνικές δυνάμεις από την καταληφθείσα περιοχή, πράγμα πού έγινε τις αυγινές ώρες της 16ης Νοεμβρίου 1967. Διέταξε επίσης την άμεση ανάκληση του αρχηγού των κυπριακών Ενόπλων Δυνάμεων, στρατηγού Γεωργίου Γρίβα-Διγενή, πράγμα πού έγινε την ίδια κιόλας μέρα.

Το επεισόδιο έδωσε αφορμή σε μαχητική κινητοποίηση στην Τουρκία, ακολούθησαν δε και οι Τούρκοι της Κύπρου. Οι τελευταίοι άρχισαν να πυροβολούν χωρίς λόγο, βελτιώνοντας τις θέσεις τους κατά μήκος των διαχωριστικών γραμμών. Υπήρξαν πληροφορίες για επικείμενη τουρκική εισβολή, πού προέρχονταν από τον Κύπριο αντιπρόσωπο στον ΟΗΕ. Η ανησυχία επιτάθηκε από την μεταφορά στην Βηρυτό των Αμερικανών διπλωματών και πολιτών, πού βρίσκονταν στην Κύπρο.

Αποχώρηση της Μεραρχίας

Ακολούθησαν έντονες διπλωματικές δραστηριότητες στο προσκήνιο και στο παρασκήνιο, πού συνοδεύτηκαν από σημαντικές στρατιωτικές μετακινήσεις. Η δικτατορική κυβέρνηση της Αθήνας υποχώρησε στις αξιώσεις της τουρκικής κυβέρνησης και ανακάλεσε τις ελληνικές δυνάμεις πού είχαν σταλεί στο νησί το 1964. Η ενισχυμένη ελληνική Μεραρχία άρχισε ν απομακρύνεται από την Κύπρο τον Δεκέμβριο 1967 μαζί με το βαρύ πολεμικό υλικό της (άρματα μάχης, πυροβόλα, κ.λπ.) και με τις επίλεκτες και αποτρεπτικές κάθε απειλής ειδικές δυνάμεις της (Μοίρες Καταδρομών, κ.λπ.). Η αμυντική αποδυνάμωση του νησιού είχε δυσμενείς επιπτώσεις στο ηθικό του πληθυσμού και, ταυτόχρονα, έδωσε την ευκαιρία στους Τουρκοκύπριους να ανακτήσουν το χαμένο έδαφος και να εμφανίζονται ως αυτοδύναμη οντότητα. Παράλληλα, η απομάκρυνση των ελληνικών δυνάμεων άνοιξε τον δρόμο για την τουρκική εισβολή. Ο ίδιος ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών Ιχσάν Τσαγλαγιαγκίλ, δήλωνε, στις 27 Δεκεμβρίου 1967, ενώπιον της τουρκικής Εθνοσυνέλευσης: «Η αποχώρηση των ελληνικών στρατευμάτων από την Κύπρο έχει μεταβάλει την ισορροπία δυνάμεων».

Άμεση συνέπεια της αποχώρησης της Μεραρχίας υπήρξε η απόφαση των Τούρκων, στις 29 Δεκεμβρίου 1967, για την σύσταση «Τουρκοκυπριακής Διοίκησης» - πού έμελλε να εξελιχθεί στο γνωστό ψευδοκράτος.

Ενδοκοινοτική ένταση

Κατά τα χρόνια που ακολούθησαν, δημιουργήθηκε στο νησί ένταση και δυσπιστία ανάμεσα στους Ελληνοκυπρίους, που υποδαυλιζόταν από την δικτατορική κυβέρνηση της Αθήνας. Επικεφαλής αντικυβερνητικών ομάδων που δρούσαν με την ονομασία «ΕΟΚΑ Β΄» ήταν ο στρατηγός Γεώργιος Γρίβας, ο οποίος πέθανε ξαφνικά στις 27 Ιανουαρίου 1974. Την άλλη μέρα, ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, έκανε την ακόλουθη δήλωση: «Ο θάνατος του στρατηγού Γεωργίου Γρίβα-Διγενή συνεκίνησε βαθύτατα τον Κυπριακόν Ελληνισμόν. Ο στρατηγός προσέφερε πολυτίμους υπηρεσίας εις την Κύπρον και εις ολόκληρον το Έθνος. Πολλάκις διεφώνησα προς τον στρατηγόν Γρίβαν ως προς την μέθοδον και τον χειρισμόν του εθνικού κυπριακού θέματος. Πολύ δε λυπούμαι, διότι από διετίας ευρισκόμεν εν συνεχεί διαφωνία προς τον στρατηγόν διά πράξεις και ενεργείας εις τάς οποίας παρεσύρθη. Ουδόλως, όμως παραγνωρίζω την τεραστίαν προσφοράν του εις τον αγώνα του κυπριακού ελληνισμού, η οποία έδωκεν εις αυτόν εξέχουσα θέσιν εις την ιστορίαν. Ο ελληνισμός της Κύπρου θα τιμά πάντοτε την μνήμην του στρατηγού Γεωργίου Γρίβα-Διγενή» (Ν. Κρανιδιώτη. Ανοχύρωτη Πολιτεία, Κύπρος 1960-1974, τόμος Β΄, σσ. 328-329).

Η ενδοκοινοτική ένταση συνεχίστηκε με ομαδικές επιθέσεις στις πόλεις και στην ύπαιθρο και με κλοπές οπλισμού από στρατόπεδα της Εθνικής Φρουράς. Από έγγραφα και λοιπά στοιχεία που έφθασαν στα χέρια των κυπριακών αρχών, αποδεικνυόταν ότι πίσω από την δημιουργηθείσα ένταση βρισκόταν η δικτατορική κυβέρνηση της Αθήνας.

Το πραξικόπημα

Στις 15 Ιουλίου 1974, πρωϊνό Δευτέρας, το Προεδρικό Μέγαρο στην Λευκωσία άρχισε να βάλλεται από καταιγιστικά πυρά τεθωρακισμένων οχημάτων, που ξεκίνησαν, στις 8.15 π.μ., από το στρατόπεδο Εθνικής Φρουράς της Κοκκινοτριμιθιάς και αναπτύχθηκαν γύρω από το Μέγαρο. Εκεί βρισκόταν ο Πρόεδρος Αρχιεπίσκοπος Μακάριος με μια ομάδα παιδιών από το Κάϊρο.

Το Προεδρικό Μέγαρο παραδόθηκε στις φλόγες. Ο Μακάριος διέφυγε με τρεις σωματοφύλακές του από κοίτη χειμάρρου που δεν είχε ακόμα κυκλωθεί και έφθασε στο μοναστήρι του Κύκκου, από όπου είχε ξεκινήσει το ιερατικό του στάδιο. Από εκεί κατευθύνθηκε στην Πάφο, όπου από έναν πρόχειρο ραδιοφωνικό πομπό απηύθυνε διάγγελμα που άρχιζε ως εξής: «Ελληνικέ κυπριακέ λαέ. Γνώριμη είναι η φωνή που ακούεις. Γνωρίζεις ποίος σου ομιλεί. Είμαι ο Μακάριος. Είμαι εκείνος, τον οποίον σύ εξέλεξες διά να είναι ηγέτης σου. Δεν είμαι νεκρός, όπως η χούντα των Αθηνών και οι εδώ εκπρόσωποί της θα ήθελαν».

Λίγες ώρες πριν, οι πραξικοπηματίες, που είχαν καταλάβει το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα, είχαν αναγγείλει ότι «ο Μακάριος είναι νεκρός».

Ενάντια στο πραξικόπημα αντιστάθηκαν με ηρωισμό και αυτοθυσία το Εφεδρικό Σώμα, η Προεδρική Φρουρά, τα Σώματα Ασφαλείας και πλήθος πολιτών, που έσπευσαν να πλαισιώσουν τις νόμιμες δυνάμεις του κράτους. Οι πραξικοπηματίες δοκίμαζαν, συνεχώς, οδυνηρές εκπλήξεις μπροστά στις εστίες αντίστασης στην Λευκωσία, στην Λεμεσό, στην Πάφο και αλλού, που δημιουργήθηκαν από τα δημοκρατικά αντανakλαστικά του κυπριακού λαού.

Οι συγκρούσεις υπήρξαν πολυαίμακτες, οι δε πραξικοπηματίες, διαθέτοντας μεγάλη δύναμη μηχανοκινήτων και τεθωρακισμένων, κατόρθωσαν, τελικά να επιβληθούν και να καταλάβουν τους αντικειμενικούς στόχους τους.

Η δικτατορική κυβέρνηση της Αθήνας, σε συνεργασία με τα όργανά της στην Λευκωσία, έχρισε «Πρόεδρο» της Κυπριακής Δημοκρατίας τον δημοσιογράφο Νίκο Σαμψών. Επιβλήθηκε περιορισμός κινήσεων στις πόλεις και στα χωριά και διενεργήθηκαν μαζικές συλλήψεις πολιτών.

Το εσωτερικό μέτωπο είχε τελείως αποδιοργανωθεί και η αντίστροφη μέτρηση για την εισβολή είχε ήδη αρχίσει.

Η Τούρκικη εισβολή

«Έρθεν ο Τούρκον ο κακόν

κι εκόνεψεν στην χώραν»

Δημοτικό του Πόντου

Στις 5 το πρωί του Σαββάτου, 20 Ιουλίου 1974, αρχίζει η τουρκική εισβολή. Χωρίς την παραμικρή ενόχληση, τουρκικά πολεμικά πλοία αποβιβάζουν στρατιωτικές δυνάμεις στην ακτή «Πέντε Μίλι», δυτικά της Κερύνειας, ενώ τουρκικά αντιτορπιλικά βάλλουν εναντίον στρατιωτικών στόχων.

Ταυτόχρονα, πολεμικά αεροσκάφη κτυπούν το αεροδρόμιο Λευκωσίας, το στρατόπεδο ΕΛΔΥΚ και άλλες εγκαταστάσεις, ρίπτονται δε αλεξιπτωτιστές στον τουρκικό θύλακο Λευκωσίας-Κερύνειας και σε άλλες στρατηγικές περιοχές. Ενώ συνεχίζεται η απόβαση, πραγματοποιείται μεταφορά αλεξιπτωτιστών στις ακτές της Κερύνειας με ελικόπτερα. Τα συντονισμένα πυρά των πολεμικών πλοίων και οι ακατάπαυστοι αεροπορικοί βομβαρδισμοί μεταβάλλουν την στενή πεδιάδα, μεταξύ Πανάγρων και Κερύνειας, σε κόλαση πυρός.

«Αττίλας Ι»

Έτσι άρχισε η επιχείρηση στην οποία οι ίδιοι οι Τούρκοι έδωσαν την κωδική ονομασία «Αττίλας» - από το όνομα του βασιλιά των Ούννων, πού ήταν γνωστός για την βάνουση και κατακτητική του δράση και πέρασε στην ιστορία ως «Μάστιγα του Θεού».

Η εισβολή αιφνιδίασε τόσο την πραξικοπηματική κυβέρνηση της Κύπρου, όσο και την χούντα της Αθήνας, πού για αρκετές ώρες απαντούσε στις αγωνιώδεις

αναφορές του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Φρουράς (ΓΕΕΦ) με την εντολή να μην υπάρξει καμία αντίδραση γιατί επρόκειτο για ασκήσεις

Παρά την αναποφασιστικότητα και την απραξία των πολιτικών ηγεσιών Ελλάδας και Κύπρου, οι Αξιωματικοί και Οπλίτες της Εθνικής Φρουράς και της ΕΛΔΥΚ πολέμησαν με απaráμιλλη ανδρεία, εντελώς ακάλυπτοι από πλευράς αεροπορικής υποστήριξης και κάτω από άνισες, σε όλους τους τομείς, συνθήκες.

Το στρατιωτικό καθεστώς της Αθήνας, αφού έχασε τελείως τον έλεγχο της κατάστασης, αναγκάστηκε στις 23 Ιουλίου να εγκαταλείψει την εξουσία, την οποία ανέλαβε η «Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας». Παράλληλα, ο Νίκος Σαμψών παραιτήθηκε. Καθήκοντα Προέδρου ανέλαβε, λόγω απουσίας του Μακαρίου, ο Πρόεδρος της Κυπριακής Βουλής Γλαύκος Κληρίδης.

Στο μεταξύ, οι επιχειρήσεις συνεχίζονταν. Αργά την νύκτα της 20ής Ιουλίου, οι Τούρκοι εγκατέστησαν ένα μικρό προγεφύρωμα στο «Πέντε Μίλι», ενώ συμπύχθηκαν στον θύλακο της Λευκωσίας ύστερα από αιματηρές μάχες με την ΕΛΔΥΚ.

Μόνο την άλλη μέρα, 21 Ιουλίου, οι Τούρκοι μπόρεσαν να σταθεροποιήσουν τις θέσεις τους και να επεκτείνουν το προγεφύρωμά τους, ενώ γενικεύονταν οι μάχες κατά μήκος του δρόμου Πανάγρων-Κερύνειας, στην διαχωριστική («πράσινη») γραμμή, στην περιοχή παρά το αεροδρόμιο, στο χωριό Κιόνελι και σε όλους σχεδόν τους θυλάκους. Πολλές περιοχές, ελεγχόμενες από τους Τούρκους, περιήλθαν στα χέρια των Ελληνοκυπρίων. Οι Τούρκοι, σφάζοντας, καίοντας, λεηλατώντας και βιάζοντας, προχωρούσαν προς την Κερύνεια.

Οι εισβολείς, παρά τους συνεχείς και σφοδρούς βομβαρδισμούς και τις ρίψεις αλεξιπτωτιστών, δεν μπόρεσαν να καταλάβουν το στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ και το αεροδρόμιο Λευκωσίας. Οι Ελλαδίτες υπερασπιστές των περιοχών, με ανυπέβλητο θάρρος, ηρωισμό και αυταπάρνηση, κατόρθωναν να αποκρούουν τις εχθρικές επιθέσεις, προσφέροντας θυσίες αίματος στον βωμό της ελευθερίας του νησιού. Οι άνδρες της Εθνικής Φρουράς, μαχόμενοι με την ίδια ανδρεία και προσφέροντας τις ίδιες θυσίες, εξουδετέρωσαν όλες τις κινήσεις των Τούρκων και επιχείρησαν κατάληψη των οχυρών του Αγίου Ιλαρίωνα.

Όταν, ύστερα από συνεχείς συνεδριάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, οι δύο πράξεις συμφώνησαν κατάπαυση του πυρός για τις 16.00 της 22ας Ιουλίου, οι Τούρκοι κρατούσαν ένα μικρό μόνο τμήμα από το Κέντρο Πορφύρη, πέντε μίλια δυτικά της Κερύνειας, μέχρι τον Άγιο Γεώργιο. Μόνο μετά την παύση των εχθροπραξιών προωθήθηκαν, ύπουλα και παράσπονδα, προς την Κερύνεια, πού την

βρήκαν ανυπεράσπιστη και την κατέλαβαν, προωθώντας τις θέσεις τους και ανατολικότερα, ως την τοποθεσία Παχύαμμος. Στις 25 Ιουλίου κινήθηκαν για την κατάληψη του αεροδρομίου Λευκωσίας πού βρισκόταν υπό τον έλεγχο του ΟΗΕ, χωρίς να το κατορθώσουν, χάρη στην αντίδραση των ανδρών της ειρηνευτικής δύναμης.

Κύματα προσφύγων συρρέουν στην Λευκωσία και σε άλλες πόλεις από την περιοχή της Κερύνειας, ενώ οι Τούρκοι παραβιάζουν συνεχώς την εκεχειρία συνεχίζοντας τους βομβαρδισμούς και βελτιώνοντας τις θέσεις τους.

Οι κρατούμενοι στην Λεμεσό, περίπου 1.700 Τούρκοι αιχμάλωτοι πολέμου, μεταφέρονται και εγκαθίστανται στις αίθουσες των σχολείων για την καλύτερη διαβίωσή τους.

Στις 4 Αυγούστου 1974, διορίζεται αρχηγός της Εθνικής Φρουράς ο υποστράτηγος Ευθύμιος Καραγιάννης, ενώ την ίδια μέρα, ο Κυπριακός Ερυθρός Σταυρός ζητεί τον τερματισμό των βιασμών γυναικοπαίδων και των σφαγών και βανδαλισμών σε βάρος των Ελλήνων στις κατεχόμενες από τους Τούρκους περιοχές.

Παρ όλο πού η συμφωνία κατάπαυσης του πυρός βρισκόταν σε ισχύ, μεγάλη δύναμη των τουρκικών στρατευμάτων με υποστήριξη πυρών πολεμικών πλοίων επιτέθηκε στις 6 Αυγούστου εναντίον της Λαπήθου και του Καραβά, καταλαμβάνοντας τον τελευταίο. Την άλλη μέρα, οι εισβολείς βάλλουν εναντίον των χωριών Βασίλειας, Αγριδακίου, Κοντεμένου, Σκυλλούρας και Λάρνακας Λαπήθου.

Στις 8 Αυγούστου, οι Τούρκοι πυροβολούν κατά μήκος της «πράσινης γραμμής» Λευκωσίας καί, στις 10 Αυγούστου, λεηλατούν το λιμάνι της Αμμοχώστου.

συνεχίζεται...